

Høringsuttalelse til verneforslag for Østmarka nasjonalpark

Vi viser til høringsutkast til verneforslag for Østmarka nasjonalpark, mottatt 14. oktober 2022.

Fylkesrådet har gjort følgende vedtak:

Viken fylkeskommune er opptatt av at naturmangfold, idrett, friluftsliv og folkehelse likestilles som hensyn også i framtidig forvaltning og vern av Østmarka. Dersom Statsforvalteren går videre med vern av Østmarka med status som nasjonalpark, vil alternativ 1 være å foretrekke.

Fylkeskommunen ser at det er hensiktsmessig å benytte verneformer som legger til rette for at naturopplevelse, friluftsliv og kulturminner innlemmes som en direkte del av verneformålet, men vi ser også at det også medfører en del ulemper. Når det gjelder nye bygninger, veier, tiltak, anlegg og så videre, er dagens forvaltningsregime i området allerede strengt, både som følge av markaloven og øvrige føringer og bestemmelser. Hovedregelen er at slike nye tiltak ikke er tillatt, og krever en dispensasjon fra verneforskriften i tillegg til øvrig lovverk hvis det skal gjennomføres.

En eventuell ny nasjonalparkstatus kan bidra til økt slitasje i de områdene som har svakere vern, som i randsonene og i friluftsområdet, og kan medføre et økt press mot verneverdiene. For å unngå et økt konfliktnivå mellom ulike brukergrupper, er det derfor viktig at det tilrettelegges og kanaliseres godt, slik at økt bruk og vern kan fungere godt sammen.

Det vises for øvrig til vedlagte høringsinnspill.

Høringsinnspill

Viken fylkeskommune har bidratt i arbeidet med utarbeidelsen av enkelte fagrapporter, og har sittet i ulike grupper som har deltatt i prosessen. Fylkeskommunens hovedinntrykk er at forslaget er godt gjennomarbeidet, velfundert og basert på gode utredninger.

Vurdering av de tre alternative verneforslagene

Det er fremlagt tre ulike forslag til ulike verneformer i området, med ulike nivåer av vern på ulike områder.

Det første forslaget, som Statsforvalteren går inn for, er å opprette en nasjonalpark som består av tre delområder som ligger inntil hverandre, og et større område for friluftslivsformål etter Markaloven § 11, i vest og nord. Det andre alternativet består av en arealmessig mindre

PLAN Miljøavdeling

Postadresse: Postboks 220, 1702 SARPSBORG

Besøksadresse: Galleri Oslo Schweigaards gate 4, 0185 OSLO

Telefon: 32 30 00 00

E-post: post@viken.no

Internett: www.viken.no

Org.nr.: 921693230

nasjonalpark, øst for kraftledningen som går gjennom utredningsområdet. Dette kombineres med naturreservat vest for kraftledningen og friluftslivsområde lengst vest. Og det siste alternativet er å ikke bruke verneformen nasjonalpark, men å ha en kombinasjon av et større naturreservat og med et friluftslivsområde i vest.

Viken fylkeskommune er opptatt av at naturmangfold, idrett, friluftsliv og folkehelse likestilles som hensyn også i framtidig forvaltning og vern av Østmarka. Dersom Statsforvalteren går videre med vern av Østmarka med status som nasjonalpark, vil alternativ 1 være å foretrekke. Fylkeskommunen mener det er mest hensiktsmessig å benytte verneformer som legger til rette for at naturopplevelse, friluftsliv og kulturminner innlemmes som en direkte del av verneformålet, slik det er utformet i det utsendte forslaget til forskrift for nasjonalpark i Østmarka.

Friluftsliv

Det er positivt at mulighetene for ferdsel i tråd med friluftsloven i stor grad er ivaretatt i verneområdene. Innskrenking i allemannsretten bør som hovedregel unngås dersom det ikke er en tydelig vurdering av at det kan være til skade for verneverdiene. Vi finner kun innskrenking i allemannsretten med tanke på uorganisert ferdsel i sone A, knyttet til forbud sykling og ridning, teltleirer og større arrangementer. Det fremstår naturlig at det er strengere restriksjoner i område A, av hensyn til verneverdiene. I tillegg gjøres et skille mellom sykler og elsykler i nasjonalparken, mens de er likestilt i friluftslivsområdene. Dette kan bli en utfordring å håndheve. Det blir særlig viktig med god informasjon både ved innfallsporter og på stedet om slike restriksjoner, med tanke på at man ikke kan forvente at befolkningen generelt har fullstendig oversikt over hvor grensene går og hva som gjelder av regler for området.

Fylkeskommunen er opptatt av at alle skal ha tilgang til å oppleve Østmarka. Elektrisk rullestol bør likestilles med sykkel, slik at personer med nedsatt funksjonsevne, som er avhengig av slike hjelpemidler, kan ferdes i de samme områdene.

Østmarka er et regionalt svært viktig friluftslivsområde, hvor en stor befolkning fra flere omkringliggende kommuner har dette som sitt nærmeste tilgjengelige, sammenhengende naturområde. Beliggenheten i folkerike kommuner gjør at dette området skiller seg fra de fleste andre nasjonalparkområder i Norge. Det er positivt at det er ønskelig å opprettholde muligheten for idrettsarrangementer i form av terrengløp, skirenn og orientering, og organiserte ferdsel som fellesturer, speiderturer, turorientering, fellestreninger og lignende i nasjonalparken. Det kan imidlertid bli en utfordring at en stor del av slik organisert aktivitet i dette området har et potensiale for å få deltagerantall godt over 50 personer. I tilfelle vil det ifølge høringsforslaget betegnes som større arrangement og være søknadspliktig. Vi anbefaler at Statsforvalteren øker grensen for hva som regnes for større arrangement, for eksempel opp til 100 deltagere. Eventuelt bør listen over større arrangementer som er tillatt utenfor område A utvides til å inkludere blant annet fellesturer, fellestrening og ordinær turvirksomhet. Det må gjøres en konkret vurdering av hva som vil være et håndterbart antall deltagere i de vanligste formene for organisert ferdsel med tanke på om aktiviteten vil utgjøre mulig skade på verneverdiene. Det bør spesifiseres ytterligere hva slags organisert ferdsel som vil være søknadspliktig i nasjonalparken på grunnlag av at det kan skade verneverdiene.

Tilrettelegging for friluftsliv

Det er positivt at verneforslaget ivaretar mulighetene for å vedlikeholde eksisterende stier og løyper og turorientering i nasjonalparken, og etter søknad i sone A. Samtidig må det forventes økt interesse og besøk i denne delen av Østmarka, og behov for økt tilrettelegging og bevisst kanalisering av ferdsel som følge av det. Mulighetene for økt tilrettelegging, særlig ved hovedinnfallsportene til nasjonalparken bør derfor ivaretas.

Arkeologiske kulturminner

De foreslåtte vernebestemmelsene for alle tre alternativene på høring sikrer de kjente arkeologiske kulturminnene innenfor høringsområdet på en god måte uavhengig av vernestatus, noe som kan eksemplifiseres med at det foreslås et sterkere vern for ikke-fredete kulturminner enn det som ilegges av kulturminneloven.

Viken fylkeskommune mener at fremhevingen av kulturminner i både formålsbestemmelsen og egne bestemmelser er naturlig i dette området, da høringsområdets kultur- og naturkvaliteter er nært knyttet opp mot den historiske bruken av området. Allikevel gjelder dette sterke vernet kun for de kjente arkeologiske kulturminnene. Innenfor alle områdene som er foreslått vernet som nasjonalpark, friluftsområde etter Markaloven og naturreservat er forholdet til automatisk fredete kulturminner ikke avklart.

Det er et stort potensial for at det eksisterer ukjente og uregistrerte automatisk fredete kulturminner innenfor høringsområdet. Disse kulturminnene har etter kulturminneloven et like sterkt vern som de kjente kulturminnene, men kan utilsiktet ende opp med å få et svakere vern hvis søknader om tiltak som ikke er i tråd med verneformålet, og som medfører inngrep i grunnen, ikke forelegges kulturminnevernhetene i fylkeskommunen og Oslo kommune for uttale. Viken fylkeskommune er av den oppfatning at dette bør sikres i bestemmelsene, alternativt at dette får en fremtredende plass i retningslinjene i medfølgende forvaltningsplaner.

Vi foreslår dermed et tillegg til «§ 6. Kulturminner» i forslag til forskrift for nasjonalpark i Østmarka og til «§ 8. Generelle dispensasjonsbestemmelser» i forslag til forskrift for vern av naturreservat i Østmarka og forslag til forskrift for friluftslivsområde etter markaloven. Tillegget som foreslås er: «For tiltak som medfører inngrep i grunnen skal det foreligge uttalelse fra kulturminnemyndighetene, jf. kulturminneloven § 9, før dispensasjon gis.»

Forvaltning

Fylkeskommunen er positive til at det opprettes et felles forvaltningsorgan for de ulike verneområdene i Østmarka.

Forvaltningsplan

I forbindelse med høringen er det utarbeidet en grov skisse til forvaltningsplan for Østmarka nasjonalpark. En god og gjennomarbeidet forvaltningsplan vil være viktig for å sikre god tilrettelegging, skjøtsel og bruk av nasjonalparken. Og kan øke forutsigbarheten for brukerne av parken i forhold til hvilke aktiviteter som kan gjennomføres. Vi har ingen konkrete innspill

til forvaltningsplanen i denne høringen, men ser fram til at den utformes i tett samarbeid med fagmiljøene i Viken fylkeskommune.

Vennlig hilsen

Annette Lindahl Raakil
fylkesråd for plan, klima og miljø

Pål Erik Jensen
Spesialrådgiver